

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopaljska ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Kopirali se ne vračajo - Pošt. čk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasni po ceniku

O bratje narodov in zemelj
vseh,
francoski, nemški, poljski ti
vojak:
enak drug drugemu je v
smrti vsak
kot trava pod koso na ros-
nih tleh.

Igo Gruden.

Na ogled brezplačno

pošljamo do nadaljnjega SAMO POSA-
MEZNE ŠTEVILKE S POLOŽNICO po
naročilu ali po predlogu naših zaupnikov.

Vsem cenjenim naročnikom na znanje!

Številki od 5. oktobra smo priložili po-
ložnico. Obenem smo obvestili vsakogar,
ki še kaj dolguje, koliko naročnine dol-
guje do konca tega leta. Kdor položnice
ne rabi zdaj, ker je naročnino za letos
že poravnal, naj jo shrani za prihodnje
nakazilo, ali pa jo naj da komu drugemu,
ki želi »Edinost« naročiti! Ne zavrzite
nobene položnice, ki je za upravo razme-
roma draga tiskovina! Stari zamudniki
bodo črtani in naj vedo, da so list kri-
vično prejemali in da jih ustavev lista
ne odveže od dolžnosti, ki so jo prevzeli
z naročbo. Naj vsi store svojo dolžnost,
kakor smo jo storili mi z rodoljubno po-
žrtvovalnostjo!

Uprava »EDINOST«,
Maribor, Kopaljska ulica 6.

Obnovitev

habsburške dinastije?

Med vojnimi cilji, za katere se borita
Francija in Velika Britanija, je poleg vpo-
stavitev Poljske in Češkoslovaške baje
tudi vpostavitve stare habsburške mo-
narhije. Vsaj tako se je nekaj časa bralo
in slišalo po Evropi. V pariškem radiju
se je med avstrijskim oddajami slišalo
nenadoma nekaj visokih besed o »staro-
slavni presviti« dinastiji Habs-
buržanov. Poleg tega so pričeli šepetati
o obiskih Habsburžanov pri Daladernu.
Svet je bil nemalo presenečen. Posebno
tisti, ki so imeli v preteklosti priložnost,
da spoznajo to »starodavno in presvito
dinastijo« bolj od blizu. Zdi se, da so se
tudi v Franciji zavedli, da so Habsbur-
žani slabo propagandno sredstvo. V
tisku se je pojavila vest, da se vpostavi-
te habsburške monarhije ne sme sma-
trati kot vojni cilj, sicer pa o tem za
sedaj še ni nikakih dokončnih sklepov.
Prav ta zadnji prispevek pa dokazuje, da
se bo »habsburško vprašanje« še kdaj
pojavi na evropskem dnevnem redu.

Gotovo je, da imajo Habsburžani med
zapadnimi politiki nekaj močnih zagovor-
nikov. Ne toliko iz politično ideoloških
vidikov (čeprav je med njimi tudi dokaj
takih, ki se zavzemajo za solidno »kon-
solidirano«, predvsem pa konservativno
vladavino), ampak iz praktično političnih
razlogov. Prepričani so namreč, da bi od-
ločitev Avstrije od Nemčije in vpostavitve
Habsburžanov tvorila neko jamstvo, da
se Nemci v bodoče ne bi preveč naglo
zopet zavedli prevelike moči in da se ne
bi razvila nova ekspanzivnost, ki bi zo-
pet potegnila Evropo v vojno.

Nam, ki živimo ob robu te države in ki
smo skozi in skozi nevtralni, je lahko
prav vse eno, kako si naši sosedje sami
ali pod sovražnim pritiskom uredijo svo-
jo hišo. Nas se to trenutno ne tiče, če-
prav je igralo to vprašanje za časa koro-
škega plebiscita, ko so se mnogi sloven-
ski kmetje izrazili za Avstrijo, neko
vlogo. Vendar se pri morebitni upostavi-
tvi naših bivših gospodarjev ne moremo
popolnoma umakniti v brezbržnost. Ne
radi kakega strahu pred znano propa-
gando, ki bi enačila čase, ko je stala
zemlja še samo dva krajcarja in je bil
mir z dobo, ko se je »presviti« cesar bri-
gal in skrbel za svojega ljubega sloven-
skega podanika. Prepričani smo, da je
naš narod, posebno njegova mladina že
dovolj zrela, da ne bo nasledala takim li-
manicam.

Nekaj drugega je, kar nas pri tem od-
bija. Gre namreč za način reševanja ev-
ropskih problemov, ki se nikakor ne sme
uvajati: kajti za vsakogar, ki vsaj ma-
lo pozna zgodovino, je gotovo, da Habs-
buržani pač niso nikako jamstvo za tra-
jen mir. Habsburški zagovorniki marsi-
kdaj poudarjajo »nebo« manjšega zla,
češ, tudi Beneš, ki je bil tako strasten

Za redukcijo političnih vozov — redukcija političnih avtomobilov

Zadnjič je prinesla »Edinost« po beo-
grajskem »Vremenu« in zagrebški »Novi
Riječki« nekakšno uradno objavo general-
ne direkcije državnih železnic o reduk-
ciji tako zvanih političnih vozov, kar po-
meni povprečno dnevno 145 tisoč ali
letno približno 53 milijonov dinarjev pri-
hranka. Od tega pride na proge dveh
beograjskih direkcij baje 12%, odnosno
14%, na proge ljubljanske direkcije 20%,
na proge zagreške direkcije 3% potniš-
kih vozovnih kilometrov. Itd.

Boj zoper politično korupcijo v javni
upravi se je resno začel in se nadaljuje
ter razširja na razna področja. Tolaži
nas trdno upanje, da ne ostane pri prvih
poskusih za odločni zator vsaj najgrših
izrodov politične pokvarjenosti in pod-
kupnosti, ki je iz dneva v dan vse bolj
ogrožala koristi naroda in države.

Prebujeni, zavedni hrvatski narod je
poslal v vlado moške svojega neomeje-
nega, preizkušnega zaupanja. Med nji-
mi je tudi novi finančni ministar dr. Ju-
raj Šutej iz Sarajeva, ki se je kaj kmalu

lotil potrebnega čiščenja, snaženja in
trebljenja v svojem resoru. ↑

Za-
grebški časnik »Ekonomska politika«
pripoveduje o prav umazanih stvarih, ki
prihajajo zdaj na svetlo v vseh mogočih
in nemogočih oblikah in odlikah. Po
»Ekonomske politiki« poroča tudi ljub-
ljanska »Slovenija« o najnovejših raz-
kritjih na področju politične korupcije.

V Beogradu je namreč bila navada, da
je vsak nov minister dobil tudi nov avto-
mobil, prejšnji avtomobili pa so bili dani
na razpolago raznim višjim uradnikom,
da so se s svojimi družinami, prijatelji-
cami in priležnicami vozili na izlete. Fi-
nančni ministar dr. Juraj Šutej je dal
popisati vse te avtomobile, da jih redu-
cira na najpotrebnejše število. Pri tem so
ugotovili, da je bilo po raznih ministr-
stvih nad 300 takih avtomobilov.

Prav ta gospoda, ki je tako razsipa-
vala ljudsko premoženje, je pa ob isti
sapi izdajala stroge naredbe, kako je tre-
ba varčevati pri stvarih, ki se neposred-

no tičejo ljudstva. Tako na pr. so morala
sodišča za svoje sklepe in vabila rabiti
stari, porumeneli in na eni strani že po-
pisani papir, kar ni samo škodilo ugledu
sodišč, ampak je vedlo celo do nespo-
razumov pri strankah.

Razen tega navaja »Ekonomska poli-
tika« nekaj primerov korupcije tudi s
področja današnje banovine Hrvatske
same, kjer je bilo seveda tudi pripadni-
kom »jugoslavenskega unitarizma« do-
volj mehko postlano.

Vprašamo: Ali so bili ljudje, ki smo jih
pošljali, v Beograd, za vse to slepi? Čeprav ne
dvomimo, da se je v novem razkošnem
avtu lepše voziti ko v nekoliko že iz-
voženem avtomobilu, vendar ne more-
mo verjeti, da bi ti ljudje iz domače
kmetčke revščine ne videli javne potrat-
nosti in da se ji ne bi uprli. No, prilož-
nost za razkošnost na tuji račun zaslep-
lja slabiča včasih do smešnosti. Pa iz-
preglejmo vsaj mi drugi! Počkovi.

Kupčija z narodovim zaupanjem

Po bivšem, zloglasnem volivnem redu
za volitve v skupščino si se mogel dati
postaviti za kandidata v dveh okrajih, za
namestnika skupščinskega kandidata pa
povrh še v kakem tretjem okraju. Prip-
tilo se je dostikrat, da je bil dvakratni
kandidat izvoljen v obeh okrajih, v ka-
terih je kandidiral, izbral pa si je potem
po svoji volji seveda samo enega, pre-
puštili drugega svojemu namestniku v
tistem okraju. Kakor poroča zagrebški
tednik »Nova Riječki«, je bil tak politični
lovca na dva mandata s popolnim uspe-
hom tudi bivši poslanec Gjura Mikašino-
vič. Eden od njegovih dveh namestnikov

si je pa hotel poslanstvo na vsak način
pridobiti. Najbolj gotova pot do tega se
mu je zdela — kupčijska. To je bil bivši
poslanec Dušan Bogunović, ki je bivše-
mu poslancu Gjuri Mikašinoviču podpisal
menico za 60.000 dinarjev za odstop po-
slanstva v njegovem volivnem okraju.
Stvar pa se ni obnesla in je postala spor-
na, ker je bila slavna Stojadinovičeva
skupščina prekmalu predčasno razpušče-
na. Kolikna škoda, da se gospodu Boguno-
viču dobro prodana skrb za mili narod ni
mogla boljše izplačati!

Softski.

Martinov večer

Martinov večer bi moral postati pravi
slovenski praznik. Res je, to noč dozori
mošt v vino in kdor le more, se ga upi-
jani. Po mestih napravijo v proslavo
slavnega dne posebne vrste veselice s
plesom in bufetom, in se naližejo mestni
ljudje božje cekinaste kaplje na vse mile
viže. Kmetje pa jo mahnejo v gorce in se
ga tam nasrkajo po vseh nenapisanih
predpisih, ki smo jih dedovali iz roda v
rod. In je med nami že mnogo Martinov,
ki jih je treba počastiti in piti na njih
zdravje! Tako veli naša omika in običaj,
tako je bilo in bo!

Kar tiče Slovencev, se nam mora za-
zdeti, Martinov večer še celo nekaj pose-
bnega in vzvišenega! Največji sloven-
ski narodni junak je bil Martin: Martin
Kripan namreč z vrha od Sv. Trojice. Tale
Martin je bil posebne vrste tič in je za-
slovel na samem cesarskem Dunaju kot
malokdo pred njim in pozneje. Martinov
večer bi moral biti v marsičem posvečen
temu slovenskemu heroju in ob njega li-
ku bi se moral sleherni narodni ud za-
misliti v slovenski idealizem in v vzvi-
šeno poslanstvo službe svojemu bližnje-
mu.

Druga slovenski Martin, ki je pa pro-
dajal idealizem večinoma v slovenskih
Rovtah, je bil Martin Kačur. Ta Dunaja
nikoli ni videl, a je ostal kljub temu idea-
list prvega razreda do rane smrti. Za
njegov večer ni mogoče reči drugega, kot

žalostno zavzdihni: Svetal spomin nje-
govemu idealizmu!

Tretji je bil poldrugi Martin. Kdo ga
ne pozna šaljivca, ki je nehote storil vse
narobe? Vemo o njegovem svetlem zna-
čaju, da se svojega šaljivstva ni zavedel.
Ta še živi med nami, politizira, pije in
dela, kakor mu ukazuje mati narava: vse
narobe... Oh, da nam je priti do svoje
pobede!

A oni četrti? Narodni pregovor veli le-
po o njem: Martin iz Zagreba, Martin v
Zagreb. Ali obratno, saj je vseeno! En-
krat eden, enkrat eden!... Martin v Za-
greb, Martin iz Zagreba... Po stari na-
vadi in po nenapisanih predpisih.

Martinov večer je zanimiv praznik za
naš narod. In ni iz trte izvita zahteva, da
ga bo treba proslaviti: saj je vse heroj-
stvo v njega imenu — a zakaj ne bi ime
»Martin« pomenilo recimo našega idealiz-
ma?...

Kdo spada k „nemšk“ manjšini“

Kaj rado se pri nas govori o Nemcih,
ki da tvorijo v nekaterih krajih Slove-
nije »manjšino«. Enkrat za vselej je treba
razlikovati prave Nemce od nemčurjev ali
nemškutarjev, ki so se še nedolgo tega na
velika usta slinili in pritiskali k pravim
Nemcem, a so zadnji čas pokazali, kak-
šne kukavice so. Tiste posamezne prave
Nemce, ki so se lojalni do države in slo-
venskega, oziroma jugoslovanskega ljud-

stva korektno zadržali, smo vedno spo-
štovali in nobena naša opazka ni šla na
njihov račun. Nismo pa mogli molče pre-
ko slovenskih sinov in hčera, ki so se iz-
dajali za »Nemce«, kar niso nikoli bili in
tudi ne bodo mogli postati. Ti »Nemci«
so bili ob preobratu l. 1918. čez noč naj-
večji Slovenci in Jugoslavlani in tudi tele
pretekle dni, ko se je začelo vprašanje
preseljevanja jugoslovanskih Nemcev v
rajh, so se takoj zavedli svojega pokole-
nja. V zadoščenju nam je, da so imeli
redki pravi Nemci pri nas v pravem času
priliko spoznati svoje »brate«! a.

»Nobeden izmed nas Nemcev se ne more
odtegniti nemški usodi, zato je že bolje, če si
v nemški narodni skupnosti, kakor če si izven
nje.« (»Deutsche Nachrichten«, 5. okt. 1939.)

Koliko je stalo odkritje Amerike

Dokumenti, ki so jih našli v španskih
arhivih, pričajo, koliko je približno stalo
odkritje Amerike. Za zgradbo treh ladij,
ki so jih Španci zgradili v ta namen, so
izdali 51.000 srebrnikov. Slavni pomor-
ščak Krištof Kolumb je prejel 230 sre-
brnikov mesečne plače, dva poveljnika
vsak po 150, moštvo pa, sestojče iz 120
mornarjev, vsak od 15 do 20 srebrnikov
na mesec. Za prvo potovanje, ki je tra-
jalo od avgusta 1492 do marca 1493, je
znašala vsota za plače 25.000 srebrni-
kov. To potovanje, ki je prineslo Španiji
tako ogromna bogastva, torej ni terjalo
velikih izdatkov.

Kaj je fonopost?

Na svetovnem pošarskem kongresu le-
tos v Buenos Airesu je bil sprejet za vse
države obvezen predlog Argentinije, naj
se uvede fonopost, nova vrsta pisemskih
pošilk. Po predlogu naj bo po poštah in-
staliran fonograf, v katerega bo povedala
stranka svoja poročila, ki bodo zabeležena
na ploščo. Ta plošča bo poslana na slo-
vniku, ki bo na navadnem gramofonu
izvedel, kaj želi njegov sorodnik, prijatelj,
trgovski drug ali kdo drugi.

Dovoljeno bo v fonograf tudi peti, svi-
rati — kratko: rokopis zamenja aparat,
ki bo pomenil isto, kar pomeni zvočni
film proti staremu namenu.

Le kdaj bo kdo izmed nas poslal po-
zdrave po fonopostu?

Skrbi za „EDINOST“!

7 dni domačih vesti

* **Mariborska carinarnica** je imela v preteklem mesecu oktobru 8.276.084 din dohodkov, od tega pri izvozu le 55.563.50 din. Na depozitih je bilo vplačanih 1 milijon 118.606 din. Iz teh števil vidimo, da se je promet z inozemstvom precej popravil. Dohodki carinarnice ne zaostajajo mnogo za prejemki v istem mesecu prejšnjih let. Res je seveda, da je v pozni jeseni najživahnejša izmena blaga med našo državo in inozemstvom.

* **Nov planinski dom na Pohorju** bo 12. t. m. slovesno odprt. Na vzhodnem delu pogorja je postavil mariborski Sokol planinski dom, veliko enonadstropno stavbo, v kateri bo nameščenih 67 postelj. Dom bo oskrbovan vse leto, tudi pozimi, ko bo zlasti služil zimskemu sportu. Stavba ima lasten vodovod in lastno elektrarno, ki jo goni bližnji potok. Graditev so omogočili številni podporniki Sokolstva, ki so prispevali znatne zneske.

* **Letošnja sezona v Rogaški Slatni** ni bila tako slaba, kakor so doslej mislili. Po zapiskih kopalniške uprave je bilo letos v Rogaški Slatni vsega skupaj 7849 gostov, za 216 manj kakor lani, in to v mesecih maj—oktober. Inozemcev je bilo 1060, za 648 manj kot lani. Vsi gostje so prenočili 116.166 krat. Nočnin je bilo letos 4064 manj kot pred enim letom, to je 10 odst. Gostov je bilo sicer niti 3 odst. manj kot lani, pač pa so ostali v kopalnišču manj časa, kakor je razvidno iz števil prenočnin.

* **Gospodarsko stanje Slovenije** je vsled vojne dokaj neugodno, čeprav je računati s tem, da se bo prihodnje mesece nekoliko izboljšalo, če nas znaki ne varajo. Po statistiki Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je bilo v prvih devetih mesecih letošnjega leta prijavljenih v Sloveniji 588 in odjavljenih 603 trgovine, tako da se je število trgovinskih obratov za 15 zmanjšalo. V istem razdobju lanskega leta je bila 701 prijava in 426 odjav, tako da se je število za 275 obratov povečalo. Nekoliko na boljšem je obrt, ki je v prvih treh četrtletjih tega leta zabeležila 878 prijav in 591 odjav, tako da imamo prirastka 287 obratov. Lani je bilo v istem času 979 prijav in 551 odjav, torej 428 obratov več. V gostinstvu je zaznamovala letos Slovenija 264 prijav in 223 odjav, torej 41 obratov več. Lani je prijavilo 253 podjetnikov obrate, odjavilo pa jih je 174, tako da je znašal prirastek 79. V industriji je stanje nespremenjeno. Prijavljenih je bilo 19 podjetij in ravno toliko odjavljenih, lani pa je bilo prijavljenih in odjavljenih po 11 industrij.

* **Olje se je podražilo.** Jugoslovenske tvornice olja so, odkar je izbruhnila vojna, že trikrat povišale ceno, sedaj zopet za 70 par pri litru. V dobrih dveh mesecih se je olje podražilo za 1.90 din pri litru. Da se pri nas zagotovi izdelovanje olja, nam bo v prihodnjih mesecih dobavila Bolgarska 1000 vagonov sončničnih zrn.

* **Hmeljarska zadruga v Žalcu** je letos nastopila kot kupec in je kupila hmelja za približno 18 milijonov din. Izvozila ga bo v Severno Ameriko.

* **Beograd se naglo širi.** Po podatkih mestnega gradbenega urada je bilo v Beogradu od novega leta do konca oktobra, torej v desetih mesecih, dograjenih in prevzetih nekaj nad 500 stavb, predvsem stanovanjskih hiš v vrednosti 200 milijonov dinarjev. Od leta 1919. pa do 1. novembra t. l. je bilo v Beogradu postavljenih 7850 novih stavb z nad 27.000 stanovanji v vrednosti nad 4 milijarde dinarjev. Tu pa niso vračunane stavbe države, občine in raznih javnih ustanov.

* **Cena cinka se je v Jugoslaviji** v dobrih dveh mesecih podvojila. Razloga za ta povišek ni pravega, saj pri nas proizvajamo cink in nam ga ni treba uvažati.

* **Izseljevanje je do nadaljnjega iz Jugoslavije prepevedano.** To velja tudi za one izseljence, ki stalno bivajo v inozemstvu, a se sedaj mimogrede muče v domovini.

* **Živina, namenjena za Italijo,** se sedaj edinole pošilja na Reko, kjer se prevzame vsak teden od ponedeljka jutraj do srede jutraj. Ako dospe pošiljka prepozno, mora živina čakati na prevzem do prihodnjega tedna. 24 ur pred prevzemom se živina ne sme krmiti in napajati, sicer se odtegne izvesten del od teže. Voli morajo imeti najmanj 600 kil, bikci, junci in telice pa najmanj 500 kil. Zaenkrat so določene tele prevzemne cene: za vole 4—6.50 in za bikce, junce in telice 3—3.50 din za kg žive teže. Kot pošiljatelj figurira na tovrstnem listu Zavod za pospeševanje zunanje trgovine, v oklepajih pa je dostaviti resničnega odposiljatelja.

Ruska uganka

Pred tremi meseci je bilo v Kremlju še nebroj zapadnodemokratskih diplomatov in generalov, ki so bili trdno prepričani, da bodo zdaj zdaj podpisali z Rusijo pogodbo o obrambi pred vsakršnim napadi, pogodbo, ki bi jim omogočala, da se mirno umaknejo v zatišje in pustijo, da Rusija opravi mesto njih. Vse evropske časopise je bilo trdno prepričano, da je po podpisu pogodbe le še vprašanje nekaterih dni. Tudi nemški listi so bili o podpisu pogodbe trdno prepričani. Toda sledil je prvi resnično dramatični preobrat, ki je položaj bistveno izpremenil. Rusi so podpisali z Nemčijo nenapadno pogodbo. V svetovnem tisku je sledil val ogorčenja, le malo jih je bilo, ki so se hudomušno smehtjali, češ, dobro so jih potegnili. Zopet so sledila ugibanja. Časopisji so pričakovali, da bo sledila ostra angleško-francoska obsodba Rusije. Ko so Rusi po propadu Poljske potem vkorakali v zapadno Ukrajino in Belorusijo, so nekateri zopet pričakovali in prorokovali, da bosta obe demokraciji napovedali Rusiji vojno. Toda tudi to prerokovanje se ni izpolnilo. Mesto njega je sledil Chamberlainov in Halifaxov govor, ki sta oba ugotovila, da Velika Britanija nima nikakega vzroka za intervencijo, saj

Sovjetska vlada tega ne bi storila, če Nemčija ne bi začela in dala vzgled, razen tega pa so se sovjetske čete ustavile na meji, ki jo je Curzon priporočil pri pogajanjih za versajski mir. Torej mesto objave vojne, celo »ugotavljanje zgodovinskih dejstev, ki se ne ojažjo izpodbiti« (Halifax). Pri rusko-turških pogajanjih je bilo videti, kakor da gre res za prirediteljev Rusije v krog zapadnih demokracij. Turčija naj bi tvorila nekak most med Rusijo in demokracijama. In ko so novinarji že objavili rezultate rusko-turškega sporazuma, je Saradzoglu odpotoval iz Moskve brez pogodbe. Ruski časopisi, pa tudi Molotov sam so se o zadevi dokaj jasno izrazili. Rusiji še na misel ne pride, da bi se dala sedaj oddvojiti od Nemčije. Zopet so se preroki zmotili. Sedaj so naredili križ nad Rusijo. Prišla so poročila o dobavah krme za Nemčijo in sploh je vse kazalo, da je Rusija končno veljavno potegnila z Nemčijo. Molotov sam je opozarjal na uspehe rusko-nemškega sodelovanja. Toda iz Moskve je sledilo novo presenečenje. Proglas kominterne, ki očita kapitalističnim državam imperialistične cilje v tej vojni — Nemčije ne le ni izvzel, ampak jo celo izrečno imenuje. Preroki so obupali.

Ozadje navidezne politične nedoslednosti

Ako hočemo razumeti to politiko, se moramo zavedati, da so vse te nedoslednosti le navidezne. Utemeljene so le po popolnoma napačnem pojmovanju in razumevanju ruskih ciljev. Rusija sama od tega svojega ravnanja nima zgolj največje neposredne koristi, saj je ona v tej vojni še največ dobila, ne le po ozemlju, ampak predvsem po politični moči in po političnem vplivu, ki se je neizmerno razširil, temveč tudi po daljnjih ciljih sovjetske politike, ki so v zadnjem manifestu kominterne jasno izraženi. Napovedal jih je že davno Lenin sam, ko je rekel, da bo mogla ostati Rusija le tako dolgo socialistična, dokler si bodo evropske velesile nasprotovale. Večletna državljanska in intervencijska vojna v Rusiji je njenim današnjim gospodarjem dovolj resno svarilo za nevarnosti, ki pretijo Rusiji in njeni ideologiji od složne in edine Evrope, ki je na enem kakor na drugem bregu v eni kakor v drugi fronti iskren sovražnik komunistične ideologije. Kaj bi Rusijo čakalo, ako bi se oba sovražnika združila (in ti glasovi še sedaj niso utihnili; opozarjamo le na zadnjo izjavo Sven Hedina), se sovjetski politiki le predobro zavedajo.

Vojni cilji

V časopisju zapadnih demokracij pa tudi drugod po Evropi se je v zadnjem času pričelo na veliko razpravljati o ciljnih današnje vojne. Pojavili so se najrazličnejši načrti, ki jim eni ali drugi odrekajo uradni značaj. Najizrazitejši je prišlo do sedaj do izraza troje francosko-angleških zahtev: vpostavitve nove demokratske vladavine v Nemčiji in obnovitev CSR ter Poljske. Seveda pa je že v teh zadevah, kakor so videti konkretne mnogo nedoslednosti. Če je danes n. pr. govor o »osvoboditvi nemškega naroda izpod nacionalno-socialističnega jarma«, se pri tem kaj rado pozabi, da bi brez angleške pomoči izza Monakovega in še pred njim nikoli ne prišlo do tega položaja v Evropi in v Nemčiji, kakršen je sedaj.

Zunanji minister lord Halifax je imel v radiu govor, v katerem je poudaril angleško željo po ustvaritvi novega sveta, brez vojnih nevarnosti s sodelovanjem vseh narodov na podlagi ljudske enakopravnosti, samospoštovanja in medsebojne strpnosti. Treba je poiskati sredstva, s pomočjo katerih bi se dale spraviti v sklad razne potrebe. Angleška borba velja vzvišenemu cilju, da nadomesti surovo silo in surovo nasilje s postavo. Treba je seveda odpraviti krivice, ki so se že zgodile. Bolj konkreten je urednik »Yorkshire Post« (Edenovo glasilo). — Sklicuje se na besede generala Focha, ki je zahteval, da zavezniška vojska zaseđe Berlin.

Vse te lepe izjave so vzbudile tudi pri nevtaralcih, posebno pri malih narodih, globok vtis. Vendar je pri njih prišlo tu pa tam do izraza prepričanje, da je laže zlo preprečiti, še preden nastopi, kakor se proti njemu boriti, ko je že nastopilo. Pred Monakovim bi vsi ti načrti zahtevali mnogo manj krvi kakor pa danes!

□ **Voditelj angleške delavske stranke major Atlee** je v govoru o vojnih ciljih Anglije razvil načrt bodoče Evrope, kjer bo imela le pravice, ampak tudi moč. Major koli rase, narodnosti ali vere bi bili. Narodnim manjšinam se bodo zajamčile vse pravice po mednarodni organizaciji, ki ne bo imela le pravil, ampak tudi moč. Major Atlee je govoril tudi o kolonijah in o narodih, ki še niso zreli, da se sami vladajo.

Ženski volivno pravico

Ženska podpira tri ogle pri hiši in dostikrat še dedca. Po izobrazbi in socialnem stanju ne zaostaja za možem. Demokratizacija javnega življenja, ki mu te dni pišejo nove zakone, je v prerobenju. Ali ne bi bila krivica, da bi zopet žensko od javnih del odrinili? Napredne države so dale ženi, kar ji pripada. Mar naj ostanemo pri nas zopet pri starem? Saj so dostikrat odločali o važnih stvareh bebeci, dočim pametna ženska, najsi je bila še tako trezna in napredna, ni smela črhiniti. Pri nas bi bil gotovo notranje-politični položaj že davno rešen, ako bi imele pri stvari odločilno besedo ženske! Tako pa...!

Zahtevamo: ženski dajte volivno pravico!

7 dni po svetu

□ **Znani italijanski novinar Gayda** je priobčil članek, v katerem prav ostro napada sovjetsko vlado in kominterno, katerih dvojno vlogo in dvojni obraz ostro obsoja. Del članka se tiče Balkana, kjer da neti sovjetska Rusija vojno in bi želela postati zaščitnica miru, kar je vendar že davno Italija.

□ **Molotov** je imel govor, v katerem je ostro napadel demokracije in tudi ameriško nevtralnost, ki hoče v tej vojni profitirati. V Ameriki se baje iz govora norčujejo.

□ **Pogajanja med Rusi in Finci** so se radi proslav revolucije odložila.

□ **Poročila o nameravanem velikem napadu Nemcev** na zapadni fronti še vedno niso utihnili.

□ **V Berlinu** so na sovjetskem poslanstvu proslavili 22-letnico boljševiške revolucije zelo slovesno. Prisoten je bil tudi nemški zunanji minister v. Ribbentrop.

□ **Avdiencia novega ruskega poslanika Lavrentjeva pri carju Borisu** tvori še sedaj glavno snov bolgarskih časopisov, ki poudarjajo tesno sodelovanje obeh zemelj na gospodarskem, političnem in kulturnem področju.

□ **Hitler** je imel v Monakovu pred starimi nac. soc. bojevniki govor, v katerem je znova ostro napadel Veliko Britanijo in omenil tudi modrost sovjetske politike. Nemčija ne bo kapitulirala.

□ **Hitler je pri svojem monakovskem govoru za las ušel atentatu.** Tik potem, ko se je odpeljal na kolodvor, da se vrne v Berlin, je v eni dvorani eksplodiral peklenjski stroj, ki je zahteval 6 mrtvih in 60 ranjenih. V Berlinu domnevajo, da vodijo niti atentata v inozemstvo. Nemška vlada je razpisala pol milijona RM (okoli 7 milj. din) za onega, ki izsledí atentatorja.

□ **Churchill** je podal v parlamentu zopet izčrpno poročilo o poteu prvih devetih tednov vojne. Izjavil je, da angleški lovci za podmornicami potopijo vsak teden 2—4 nemške podmornice. Če bo šlo tako naprej, lahko Anglija upa na srečen konec vojne.

□ **Norveški kralj Hakon in danski kralj Kristjan** sta sporočila belgijskemu kralju Leopoldu in nizozemski kraljici Viljemini, da bosta podprla njun mirovni poziv.

□ **Madžarska** je odklonila nenapadalni pakt z Romunijo. Angleži so mnenja, da se je to zgodilo pod nemškim vplivom.

□ **V amerškem kongresu** so tudi že sprejeli izpremenjeni nevtralnostni zakon. Ameriško orožje je že na poti v Evropo.

□ **Na zapadni fronti** je prišlo do večjega letalskega spopada. Po francoskih vesteh je 9 francoskih letal prepozdilo 27 nemških letal. 9 nemških letal je bilo sestreljenih, 7 od teh je padlo na francoska tla. Francozi niso imeli pri tem nikakih izgub. Nemci o tej bitki ne poročajo.

□ **Za Bolgarijo** se baje že vrši srdita diplomatska borba. Italija in Sovjetska Rusija si že stojita nasproti. Baje tudi Anglija ni povsem brezbrizna.

□ **Na francoski fronti** se borijo tri tuje armade proti Nemcem: poljska, češka in avstrijska. Avstrijsko vodi knez Starhemberg.

□ **Za letošnjo mirovno nagrado** so predloženi: Roosevelt, Chamberlain in Beneš.

□ **Belgijski kralj in nizozemska kraljica** sta poslala francoski, angleški in nemški vladi miroven poziv ter se ponudila kot posredovalca za pravičen mir. V političnih krogih sodijo, da bodo ta poziv sicer študirali, da pa bo ostal brez uspeha.

□ **Maginotovo črto** so podaljšali vzdolž švicarske, belgijske in luksemburške meje.

□ **Ribbentrop** bo v najkrajšem času obsikal Moskvo, Göring pa Rim. Tako pravijo nekateri listi. Nemci vse te vesti očelno zanikavajo.

□ **Do sedaj je zahtevala vojna** po uradni izjavi angleškega informacijskega ministrstva le neznatne izgube: Anglija je izgubila 55 ladij z 238.000 tonami. Francija 7 ladij s 47.000 tonami, nevtralne države pa 34 ladij s 93.000 tonami. — Po nemških poročilih so te izgube mnogo višje. Pravijo namreč, da so potopili v celnem 115 ladij s skupno 475.321 tonami.

□ **Boljševiki** so umorili osem članov znane rodbine Radzivil, ki so znani po svojih velikih posestvih v zapadni Ukrajini. Imeli so 36 tisoč hektarov zemlje. — Poročilo o njihovi smrti uradno še ni potrjeno.

□ **Ameriško ladjo »City of Flint«**, ki so jo bili Nemci zadržali, so Norvežani radi nedovoljenega pristanka na svoji obali zopet vrnili Američanom. Nemška vlada je odločno protestirala, vendar pa brez uspeha.

□ **Komunistična internacionala** je izdala ob priliki proslave 22letnice boljševiške revolucije proglas, v katerem se ne gapadajo zgolj Anglija, Francija in Amerika, ampak tudi Nemčija, Italija in Japonska, ki jim vsem očita imperialistične namene. Sovjetska zveza vztraja pri svojem programu: svetovna komunistična revolucija. V Nemčiji je baje ta proglas naredil naravnost porazen vtis. Zapadne demokracije so mnenja, da solidarnost Rusije in Nemčije ne sega posebno globoko. Posebno pozornost pri proslavah je vzbudilo dejstvo, da je bil pri njih navzoč v Stalinovi bližini bivši komisar za zunanje zadeve Litvinov, o katerem so pisali listi, da so ga ne le odžagali, ampak celo že davno usmrtili.

* **Bosna in Hercegovina** bosta postali četrti banovina. Tako je izjavil minister dr. Kulenović. Prepričan je, da bo ta banovina, ki bo štela kakih 900.000 pravoslavnih, kakih 800.000 muslimanov in 550 tisoč katoličanov nekaka Jugoslavija v malem, piemont jugoslovenske misli. Zdi se, da proti tej zamisli ne bo bog ve koliko pomislekov. Sicer pa stvar za sedaj še ne pride takoj na dnevni red.

Telefonisti novinarskih agencij

Velika trgovska podjetja imajo svojo telegrafiste, ki imajo celo svojo organizacijo, v kateri se zbirajo tudi telegrafisti novinarskih agencij. Pred kratkim je dosegla ta organizacija, da bo uvedla agencija »United Presse« petdnevni delovni teden, kar je delo pri telegrafu najnapornejše in posebno slabo deluje na živčni sistem. Telegrafisti »Associated Presse« delajo že pet let po 40 ur na teden, organizacija pa jim je izvojevala zdaj povišanje plače.

O ČEM PIŠEJO DRUGI LISTI

URADNIŠTVO IN ZADNJE VOLITVE.

»Vrhunec vsega so bile zadnje volitve, ko je sam predsednik vlade javno pretil uradništvu, ki bodo glasovali z opozicijo, da niso vredni, da ostanejo v državni službi. Uspeh je bil porazen za uradništvo in za predsednika. Uradništvo se je vdalo, predsednik pa je izgubil pred njim ves ugled. Uradniki so glasovali pod prettnjo odpusta iz službe... Razen redkih izjem so se vsi odrekli svojih državljanskih pravic, svoje svobodne zavestnosti in zavesti, ponižali so se in izgubili moralno. Tako se je zgodilo, da je neki predsednik vlade z nasilnim dejanjem zrušil še tisti ostanki uradniške morale, ki je preostali...«

Jugoslovenska P. T. T., 1. nov. 1939.

ANKETA MED VOJAKI.

»Milijonske množice vojakov so v gibanju. Če bi bilo mogoče izvesti med temi ljudmi anketo z vprašanjem: ali pričakujejo po »zmagoslavni« vojni srečno in udobno življenje, bi gotovo odgovorilo 99,9 odst., da ne. In gotovo bi prišlo vsem na um vprašanje, zakaj in za koga se torej bijejo in ginejo.«

»Žena danas«, okt. 1939.

O VOJNI.

»Mlada generacija naše države nima kaj iskati v tej vojni, ona ne bo šla za druge po kostanj v ogenj.« (Ribar.) »Te vojne niso hoteli narodi.« (Perović.)

»Mladost«, sept. 1939.

BOLGARI IN RUSI.

»V Bolgariji se v vseh sred. šolah poučuje rusčina kot obvezen predmet. Globoke spremembe v ruski zgodovini od l. 1917. dalje niso mogle trajno pretrgati kulturnih vezi z največjim slovanskim narodom in celo reakcijski režimi v Bolgariji niso docela preprečili kulturnih vezi s Sovjetsko zvezo. Obnovitev diplomatskih odnosov med obema slovanskima državama ob Črnem morju je učinkovala pozitivno in nje ugodne posledice se kažejo v čedalje očitnejših oblikah. V Sofiji imajo lepo urejeno in dobro založeno rusko knjigarno, kjer prodajajo leposlovne in znanstvene knjige iz ZSSR. Uvoz je kontroliran in ne dopuščajo propagandne literature, to je knjig, ki z agitacijskimi tendencami zastopajo komunistično doktrino. Sovjeti so nedavno privedli v Sofijo velikopotezno organizirano razstavo ruske knjige. Na bulevaru Marije Luize je kinematograf »Glorija«, ki se je v glavnem omejel na sovjetsko-ruske filme. (B. Borko, Zapiski ob Črnem morju, Ljubljanski Zvon, 1939, str. 473.)

DVE MNENJI O RUSKI VLOGI NA BALKANU.

Balkan je potemtakem postal križišče močnih tokov, ki jih je stvarno sprožil nemško-sovjetski pakt. Ti križajoči se tokovi bi lahko postali nevarni, da ne bi na Balkanu živele države, ki so trdno odločene, da ohranijo mir v strogi nevtalnosti in ki razpolagajo tudi s sredstvi, da to dosežejo. Toda vse kaže, da bo moral njihov glavni odpor v borbi za mir in nevtalnost veljati Sovjetski Rusiji, ker od tamkaj poteka glavna žila spletk, ki prinašajo prvi nemir na to sedaj mirno področje.

(»Slovenec«, 7. nov.)

Glavni interes vseh narodov Jugoslavije je obramba miru in borba proti vsem onim, ki bi hoteli našo zemljo potegniti v današnje imperialistično vojno in s tem spraviti v nevarnost neodvisnost naše zemlje. Zunanja politika Jugoslavije mora iskreno voditi politiko zveze balkanskih držav, ki bodo branile svojo nevtalnost z naslonitvijo na najmočnejšo in miroljubno zemljo — Sovjetsko Rusijo. To se da doseči le, če se strnejo vse demokratske sile miru v naši zemlji.

(»Naše novine«, 4. nov.)

O SKUPŠČINSKIH VOLITVAH

Kar se tiče narodne skupščine, je bilo treba tudi po predpisih sedanje ustave po razpustitvi stare razpisati volitve za novo narodno skupščino. Ne razumemo in ne najdemo nikakega upravičenega razloga, zakaj do danes še ni volilnih zakonov in še niso razpisane volitve. Težko odgovornost nosijo oni, ki so krivi tega odlašanja. Dalje se ne sme odlašati; naj narod reče svoje!

(»Naše novine«, 4. nov.)

»HRVATSKA STRAZA« O »SLOVENCU«.

»Slovenec« je brez posebne zle namere nasledal Stojadinovičevemu načinu propagande in prikazoval vsako hrvatsko narodno borbo kot komunizem.

(Citiramo po »Novi Riječi«, 2. nov.)

CICERIN O NAS.

»Naši narodi bodo ostali prijatelji, politika se menja, upam, da bodo vaši ljudje še dalje ljubili Rusijo kakor doslej. Morda bo prišel kmalu dan, ko jo boste zopet potrebovali.« Izjava, ki jo je dal bivši sovjetski komisar za zunanje zadeve bivšemu jugoslovanskemu poslaniku dr. J. Smoljaku v Berlinu. »Nova Riječ«, 2. nov.)

* **Vreče iz jutovine** do nadaljnega ne smejo ostati v inozemstvu, ker je pri nas veliko pomanjkanje tega blaga. Angleži in Francozi so namreč v Indiji nakupili že pred meseci ogromne množine jute, ki jo potrebujejo za vreče za pesek v vojne svrhe. Tudi cena je poskočila.

Mladina in vojna

Če govorimo danes o odnosu mladine do vojne, govorimo predvsem o odnosu tiste mladine, ki se pretekle imperialistične svetovne morije ni neposredno udeleževala; to je mladina dvajset in izpod dvajset let.

Toda čeprav ta mladina ni bila direktno vključena v preteklo vojno vendar se je dotaknila, in sicer tako, da so posledice še danes vidne in jih bo ta mladina nosila še vse življenje s seboj kot neizbrisni pečat zločina uničevanja in prežalostno izpričevalo vojne kot »obnoviteljske življenja«. Najboljšo oceno te mladine je dal sam višji vojaški oficir, ko je opazoval slabo raščeno, nerazvite, rahitične, blede in slabokrvne nabornike. Neodločno je majal z glavo in se izrazil: »Uboga je ta mladina! Vidi se, da so otroci vojne!... Komaj ena tretjina je sposobnih za vojaško službo. Kaj je treba še drugih dokazov! Ni ta najbolj občutljiv za to družbo? Hoče vojakov, pa jih ni, ker so otroci vojne za vojaško službo nesposobni.

To je ena stran te »pomlajevalne operacije« človeštva kakor nekateri nazivajo vojno; operacija, ki se je morala ponesrečiti kakor se je vedno, operacija, ki je kot rezultat pustila množico, neurotikov, rahitikov, množico telesno in duševno zaostalih in razdvojenih bitij, ki so nesposobna za življenje in jim je zato življenje neznosno breme ki se ga čisto rešujejo s samomorji. To so tiste svetle medalje, s katerimi se lahko ponaša ta »pomlajevalna operacija« pogoltnožev.

Pa ne samo to, da se ta vojna mladina ni mogla razviti, da je bila oropana vseh človeških pravic; velik del te mladine je izgubil svoje hranitelje, svoje očete, ki so padli na fronti. Za to vojno mladino, za te vojne sirote je bilo po vojni v svrhu njihove zaščite najslabše poskrbljeno. Šli so skozi življenje kakor so vedeli in znali, brez vodstva, brez pomoči, razen seveda z nekaj »moralnimi nasveti« tiste gospode, ki se jim zdi skrb za moralno apostolska življenjska naloga. Nešteto krat smo bili priča, kako so to mladino blatili, nesramno napadali in obrekovali, češ, da jo je razvratnost vojnih let popolnoma okužila ter so jo z meglenimi frazami skušala okreniti na pravo pot.

Kakšno škodo je povzročila vojna v duševnem oziru, se ne da izračunati, samo površno si lahko predstavljamo. Današnja mladina pa to dobro čuti, zato se ni čuditi, če se je mladina vsega sveta, začela organizirati v protivojne organizacije ter zavzemati za načela pravičnega miru, kajti mladina se dobro zaveda, da pomeni vojna zanjo ogromno škodo.

Saj je ves čas med vojno obsojena na duševno in telesno stradanje, brez sol, brez knjig, brez kulture, ki v vojnem času zamira in izpostavljena uničenju svoje mladega življenja, ki ga prav za prav še niti živeti ni začela. V vojni bo mladina spet izgubila rednike; in zdaj ne samo svoje rednike, svoje očete, ampak tudi svoje matere, svoje brate in sestre... Tu nam lahko nesrečna španska in kitajska mladina služi kot primer. Čeprav redko, vendar je tudi naše časopisje prineslo slike s tragičnimi prizori, kako otroci obupno jokajo na ulici poleg mrtvih mater, sester in bratov. Taki prizori se ponavljajo vsak dan, eden strahnejši od drugega. Zato je razumljivo in nujno, da mladina zavzema odločen odpor, odklonilno stališče in gnus proti takim živalskim pokoljem nad ljudmi, ki

Naše presnavljanje

Krivo gleda in ne pozna razvoja domačih dogodkov, kdor gleda v bodočnost mračno. Krivo je mnenje o reakcionarnosti — nazadnjaštvu našega podeželskega ljudstva, o nezrelosti in o nediscipliniranosti našega delavstva, o jalovosti našega naprednega izobraženstva.

Krivo je gledanje, da smo Slovenci politično prav tako zaostali, kakor smo bili po krivdi slovenskega meščanstva revolucijskega leta 1848. in da je naše ljudstvo na dogodke, ki prihajajo, prav tako malo pripravljeno kakor med in tik po svetovni vojni, ko ni bilo ljudi in organizacij, ki bi znala in hotela zajeti takratno razgibanost množic, jo organizirati in pravilno usmeriti. (Prežihov Voranc: »Požganica«!)

V zadnjem desetletju, posebno še po letu 1935. se dogaja v slovenskem človeku — delavcu, kmetu in izobražencu — veliko preusmerjanje, presnavljanje. Počasi, toda z nezadržno silo grize zob časa tršlo stavbo prejšnjih stoletij in desetletij in razkrajja ustanove te stavbe — politične, gospodarske in kulturne.

Spoznanje nove dobe si je utrlo zmagovito pot že v vse naše kulturno življenje in je potisnilo staro kulturno izživljanje v kot. Kolikor so ljudje še vezani na stare politične stranke, se to ne dogaja iz prepričanja in zaupanja do njih, temveč ima korenine le še v konservativnosti (stara navada — železna srajca).

Iz otopenosti in zmedenosti — neorientiranosti pa prehaja slovensko ljudstvo zopet v politično aktivnost, ki pa ne bo veljala več koristim kogar koli, ki je znal preje zajeti in zlorabiti ljudsko progresivno — napredno razpoloženje. C. Z.

JAVNI GREH

MIŠKO KRANJEC

»Čist mora biti, kdor se ukvarja z javnimi stvarmi.«

In dolgo je bil gospod Škraban čist. — Vsaj tako si je domišljal. Če mu je kdo kaj rekel, se je postavil odločno v bran: »Kaj mi pa more kdo očitati?«

Če se je nasprotnik le še opletal, je vzklisknil:

»Na dan z mojimi grehi! Rad bi jih videl.«

In glej, nasprotnik je moral utihniti. Osramočen se je umaknil in gospod Škraban je lahko potrdil svoj zlati izrek:

»Da, čist mora biti, kdor se hoče ukvarjati z javnimi posli!«

Toda gospodu Škrabanu se je zgodila nesreča. Na neki nad vse prelepi slovesnosti se je skratka nekoliko opil in preskočil ojnice, kakor pravimo. Pitje samo še ni greh, toda to, kar je s pitjem v zvezi, se navadno konča z grehom. A tudi greh sam na sebi ni huda stvar, če se zgodi za zaprtimi durmi; samo če ljudje ne vidijo, da bi se zgražali. Gospodu Škrabanu pa se je zgodilo, da so ga ljudje uveli takorekoč sredi greha. Pod topoli. Bila je prelepa mesečna noč, topla, kakor so noči v poletju, ko trava razkodo dehti in ko murni pojo, a nekje daleč žubori voda. Meseč se je sklanjal nadenj in ga božal po hrbtu.

Tako je bil storjen greh. Mesečna noč ga ni mogla zakriti. In gospodu Škrabanu ne bo nikdar jasno, kaj ga je napeljalo li grehu takorekoč na kraju, kjer se ga morali zasačiti ljudje.

Zgodilo se je. Toda v srcu je ostalo nekaj, kar ga je neprestano motilo in vznemirjalo. Skozi svoje okno je gledal na tople sredi polja. In zdelo se mu je, da listje topolov neprestano šepeta o njegovem grehu, da veter, ki veje po lirihih in dolinah, nosi s seboj veliko skrivnost. In če je šel po cesti po vasi in videl ženske, ali moške, ki so se pogovarjali ne-

imajo končno poleg človeške vedar še neko drugo »lepšo podobo.«

Mladina vsega sveta protestira proti vojni, Mladina je za mir, za bratstvo, za enakopravnost med narodi. Vojna za reševanje neprestnih gospodarskih kriz ni primerno in učinkovito sredstvo, ker vojne ne rešijo nobenih družbenih problemov ljudskih množic. Rešitev vseh nerešenih vprašanj, vseh ljudskih gospodarskih problemov, ki zadevajo narod kot celoto in slehernega človeka kot posameznika, posebno pa mladino, se dajo rešiti le na podlagi miru, na podlagi pravičnega sodelovanja vseh narodov in vseh ljudskih množic, kjer bo seveda tudi mladina zasedla častno mesto.

11. novembra je praznik miru, dan ko se ves svet združuje v eni sami želji, želji po miru, ki je najvišji smoter vsega človeštva. Temu prazniku se pridružuje tudi vsa slovenska mladina, ki vidi v miru prvi pogoj svojega življenjskega obstanka. Vinko Kristan.

Pospešimo socialno akcijo za zimsko pomoč!

Zopet je pred durmi zima, ki povzroča z dneva v dan vedno resnejše skrbi zlasti med gospodarsko in socialno ogroženimi sloji našega podeželja, pa tudi meščanskega delavskega proletariata se polšača isto vprašanje. Slaba letina, ki je letos zlasti najhuje prizadejala malega posestnika in viničarja, je glavni povod pomanjkanja, ki vlada sedaj pred zimo pri živilih, obleki in denarju.

Pod pritiskom razmer se nahajajo številne družine brez zadostnih potrebnih sredstev za življenje. Viničarska deca zahaja v sedanjem mrzlem vremenu še bosa in raztrgana v šolo, ker mnoge, zlasti številne družine, ne zmorejo toliko, da bi nabavile potrebno obleko. V skoraj enakih razmerah se nahajajo tudi mali posestniki, ki nimajo od svojega gospodarstva primernega dohodka, ker živina nima primerne cene, ali je sploh ne morejo prodati, dočim na drugi strani teže bremena mnogo dražjega nakupa družinskih potrebščin, davčne obveznosti, anuitete PAB itd. Mnogih družin se polšača upravičena skrb pred splošnim pomanjkanjem in stradanjem.

Spričo navedenih razmer, ki jih preživlja zlasti naš delavski proletariat in njega mladina, je nujno potrebno, da država in banovina pokrene potrebne korake v pospešitev akcije za zimsko socialno pomoč ogroženim družinam in zlasti obmejni solobvezni mladini. K temu človekoljubnemu delu so poklicana tudi razna podjetja širom Slovenije in države, narodno-obrambna društva, občine, šole itd., da doprinejajo nekaj žrtev k omiljenju neznosne bede in pomanjkanja teh številnih ogroženih družin. -jh.

koliko bolj skrivnostno, je takoj zasumil: O meni se menijo. Tako se je moral počutiti Adam, ko se je skrival po padcu v raju med jablanami in čutil v svoji bližini boga, ki ga gleda. Gospod Škraban se boga ni toliko bal. Vedel je, da je bog daleč in da bog dobrodušno molči k vsemu, kar napravijo njegovi zemeški otroci. Gospod Škraban se je marveč bal ljudi, kajti zdaj je bilo nekoliko drugače kakor za Adama, ko ljudje še niso živeli, da bi ga mogli opravičiti. In bog je Adama samo pokaral: Kaj si storil, da se skrivaš? Bog ni opravičal, ni se posmehoval. Ljudje pa so se muzali; stikali so glave in se ozirali, kakor bi se bali, da jih bo kdo videl ali slišal.

In gospod Škraban je neprestano moral misliti: Lepo je bilo prej... pred grehom. — Zdal pa je bilo tako pušto in težko; a samo zato, ker se je zvedelo za njegov padec. Ne toliko pred svojimi ljudmi, kolikor pred nasprotniki. Saj je vedel, da ti komaj čakajo, da bi se gospod Škraban kje spodtaknil.

Toda življenje je klicalo gospoda Škrabana še dalje v boj proti vsemu in proti vsem. Moral je spet stopiti pred ljudi in pred nasprotnike, moral je napačiti kakor nekoč, moral je celo blatiti. Istočasno pa se je s strahom oziral po ljudeh, ker se mu je zdelo, da si ljudje, zlobni kakor so, nekaj mežikajo.

»Kaj pa mate takega?« je vzklisknil ogorčeno. »Kaj si šepetate?«

Molk.

»Ali mi ima kdo kaj očitati? Naj stopi naprej!«

Molk. Nihče ni stopil naprej, da bi ga obtožil, obtožil z vsem tistim, s čimer je on obsojal druge, ki niso bili krivi. — Nihče se ni gnil, toda gospod Škraban je vedel, da je to huje, kakor če bi ga obtožili. Majhen je postal in ni upal reči nikomur: »Čist mora biti, kdor se ukvarja z javnimi stvarmi.«

Molčal je, kakor so molčali ljudje in si želel, da bi ali bil toliko velik, da mu ne bi mogli do živega, ali bi pa stal med množico in gledal nekoga, ki je padel.

GOSPODARSTVO - ZA ŽENO IN DOM

Pred novimi trgovinskimi pogajanjimi z inozemstvom

V Bukarešti so se pričela pogajanja za ureditev prometa z Romunijo, predvsem zastran ureditve plačilnega prometa, ki povzroča precejšnje težave, potem pa zaradi večje in nemotene dobave nafte. Zemeljsko olje smo doslej plačevali v devizah, sedaj pa gre za to, da nam jo Romunija dobavlja v zameno za rude, zlasti železne in bakrene.

Te dni se prično pogajanja s Francijo, ki je sklenila z nami pomladi nov dogovor, ki nam je tudi prinesel izboljšanje izvoza. Prišla pa je vojna in Francija je ustavila vse kontingente. Sedaj gre za to, da se omogoči nemotena izmena blaga, posebno onih predmetov, ki jih je Francija doslej dobivala po morju, pa dovoz ogražajo nemške podmornice. Rada bi našo pšenično moko, suhe slive, svilen kokone ter kovine in surovo rudo. V zameno pa nam hoče pošiljati predvsem bombažno in volneno perje, ki jo posebno mariborske tekstilne tovarne tako zelo potrebujejo. Francija bi tudi rada zopet uvedla klirinški promet z nami, kar tudi nam ustreza.

Oglašja se Španija, ki potrebuje sedaj, ko je državljanska vojna končana, mnogo blaga, posebno les, živino, perutnino, jajca in razna žita. Mi imamo v tej državi tudi zamrznjene znatne zneske, ki

nam jih španski uvozniki zaradi državljanske vojne niso mogli plačati. Vsa ta vprašanja naj razčistijo pogajanja, ki se bodo v kratkem pričela.

Urediti bo treba tudi razmerje do Madžarske, kjer imamo znatne terjatve, ki močno ovirajo naš izvoz, zlasti lesa iz Slovenije, predvsem iz okolice Maribora. Stare račune bi nam Madžari poravnali z večjo dobavo industrijskega blaga, ki ga zelo potrebujemo.

Anglija hoče kupiti pri nas velike množine živil, zlasti mesnih izdelkov, masla, perutnine, jajc, slanine, krompirja, čebule, masti itd. Doslej je večinoma to blago dobivala iz baltskih držav, vsled nastopa Rusije in nemške blokade pa je blagovni promet tako rekoč ukinjen in London išče blago drugod. Kakor slišimo, bi Anglija tekem enega leta kupila pri nas mesnih izdelkov za nad 100 milijonov dinarjev. Interesanti naj se obrnejo do Jugoslovansko-angleške zbornice, kjer dobe vsa potrebna pojasnila. Blago naj se pošlje na Sušak ali kako drugo pripravnno luko. Ker je računati s tem, da Anglija iz Baltika tako rekoč sploh ne bo dobivala blaga, ki pa ga potrebuje za preskrbo vojske in civilnega prebivalstva ogromne množine, se nam obetajo še dobre kupčije.

Neuvidevnost naših kmetič

Nadvse velikega pomena je za meščansko ljudstvo trg. Tam si sproti nakupujejo najrazličnejša živila, ki jih lahko nudi v prvi vrsti le podeželje. Marljive kmetijske ženske prihajajo že navse zgodaj na trg s polnimi košarami dobrot in pre-

stoje tam pogosto ves dopoldan, čakajoč na razmeroma skromen zaslužek.

Veliko trpljenja je v tem načinu trgovine za izmučene kmetijske ženske, a kljub temu so vredne tudi precejšnje graje. Ne zadeva pa ta graja vseh, pač pa nekatere, predvsem iz krajev, ležečih bližje mestu. V teh krajih je namreč tudi precej uradništva in drugih ljudi, ki ne razpolagajo z zemljo, da bi si lahko sami pridelali razno zelenjavo, jajca, mleko, maslo, smetano in slično. Na trg jim je predalet, v vasi trga ni. Kje drugje naj si omislijo zelenjavo nego na bližnjih kmetijah. Na žalost pa v nekaterih krajih trkajo na zaprta vrata. Ne vem, iz katerega vzroka nočejo prodati jajc, masla, smetane in zelenjave v domačem kraju, čeprav se jim ponuja zanjo lepa cena. Nekateri kmetiče odkrito povedo, da imajo robo, pa jo nameravajo odnesti na trg, druge pa robo enostavno utajijo, a naslednjega dne jih vidiš, kako hite s kosarico na trg. Takšno početje je več nego nesmiselno. Trgajo čevlje, zamujajo čas, zmružujejo ves dopoldne na trgu, pol izpukajo zajedno in so nezadovoljne. Potrebno domačinu pa robe ne prodajo za pošteno ceno, dočim dajo pogosto na trgu izpod cene, samo da ni treba nositi nazaj.

KULTURNA OBZORJA

PREJELI SMO:

»Ljubljanski Zvon«, 9—10. Na uvodnem mestu je Klopčičev prevod Jesenjinovega nad vse toplega »Pisma materi«. Poleg te je v tej številki še mnogo pesmi; dve Grudnovi skozi in skozi sodobni: »Mrtvim vojakom« in »Vojna«, nadalje Brnčičeva krepko pointirana: »Mater, ljubice, žene« in Ledinove: »Priateljeme«, »Jesensko pismo« ter »Kormoniš poje« (posebno zadnja s svojo svetlo perspektivno in lokalnim koloritom »vžiga«.) Prozo so prispevali: J. Kozak: apokaliptično vizionarno »Masko«, Godina nadaljuje »Viragovo Verono«, Šifer »Mladost na vasi« in B. Borko potopis »Zapiski ob Črnem morju«. Esejistični oz. znanstveni so prispevki: B. Tušek: »Posestne razmere in delovne prilike na naših vinskih goricah« (vprašanje, ki je že dolgo čakalo na temeljito obdelavo!), Pavšič: »Pogled na slovensko povojno dramo« (obravnava dela Leskoveca, Cerkevnik, Jarca in Gruma), Lipovšek: »Pred novo glasbeno sezono«, Klemuc: »Stvarni čut in nacionalizem« (polemika z dr. Vehrom o vlogi malega naroda), Krefl: »O Kidričevem Prešernu«, Cvetko: »Sodobna ruska glasbena tvornost, Bezlaj: »Nekaj vzrokov« (o poljski politiki), Merhar: »Misli in pomisleki« (proti prikrivanju dejstev v literarni zgodovini), Dobida: »Slikar France Košir«, prevoda Šaldinega eseja: »Zadnji jasni dnevi« in Gorkega »Govor o literaturi«. Zvezek zaključujejo ocene Vorančeve »Požganice« in Machovega zbornika.

»Sodobnost«, 11. številka, ima sledečo vsebino: Pesmi: Gruden »Zdravica Francetu Albrehtu« in Lili Novy: »Zidarij pojejo«. Proza: I. Torkar »Štiri in dvajset ur Milana Ponikvarja« in Miško Kranjec »Pot med blaženec«. Razprave: A. Sodnik »Filozof F. S. Karpe in njegov odnos do operozov«, D. Kermavner »Treznost v vprašanju malih narodov« in Cene Logar »Družba in narodnost«. Pod zaglavij: Likovna umetnost, Polemika, Kritika in Kronika je še mnogo sodobnega gradiva, ki mora zanimati vsakogar, ki so mu mar slovenska javna vprašanja.

Knjižno poročilo.

Vsem onim kulturnim delavcem, ki so podpisancu na njegovo prošnjo obljubili sodelovanje pri zbiranju spominov na svoje šolanje, pa tudi onim, ki so prejeli tozadevne prošnje, pa se še niso odločili za sodelovanje, sporočam tem potom, da je zadnji termin za vposlatev prispevkov določen na 1. dec. t. l. Iz črtic, ki so do sedaj dosle podpisancu, je sklepiti, da bo zbirka precej obširna in bi utegnila obsegati cela dva zvezka. Na razna vprašanja cenj. sotrudnikov, oz. sotrudnic sporočam tudi, da naj zamišljeni spomini ne obsegajo samo pozitivne, marveč če je taka dana, tudi negativno sodbo o šoli in njenih činiteljih. Iz tega sledi, da zbirka ne bo obsegala samo običajnih mičnih anekdot, marveč bo dala z opisi šolskega življenja tudi pobudo za razmišljanje vzgojnega dela, torej za razvojno gledanje dogodkov spominskih črtic.

Središče ob Dravi, 4. nov. 1939.

Anton Kosi.

Slivovka

Letošnje obilno češpljevo leto ima za posledico, da so pridelali ljudje obilo žganice. Kaj takšnega zares ne pomnimo, da bi bilo žganje cenejše od vina, toda to je danes dejstvo, in prav nič posebnega ni, ako pijejo ljudje žgano pijačo kar iz steklenic. Doma, v vlakcu, v čakalnicah in podobno se nacejajo v velikih požirkih iz zelenk, ki potujejo iz rok v roke in od ust do ust kakor smo le-to vajeni videti po starem običaju. Pijejo kajpak tudi otroci, da se ne spomnimo šole odrasle mladine in fantov ter deklet, ki ravno tako za »moč« požirkujejo grlo praskajočo tekočino. Da bi se obilno pitje žganja omejilo, bo vsekakor potrebno, da se vsi vprek

DOPISI

Slovenske gorice

Slovenjgoriške doline zopet pod vodo. Deževje je povzročilo velike poplave v pesniški, ščavniški in drugih večjih nižjih obpotočnih legah travnikov in njiv. Voda je odnesla nekaj mostov in lesenih prehodnic ter ogroža številne vodne mline.

Davica se je pojavila po nekaterih krajih severnih Slov. goric. Za nevarno boleznijo je obolelo več otrok.

Vinska kupčija se razvija slabo. Mnogi vinogradniki so v skrbeh, ker ne morejo vnovčiti primerno svojega letošnjega pridelka. Cene se gibljejo od 2 do 5 din.

Pomanjkanje krompirja. Povsod je slišati tožbe radi pomanjkanja živil za zimo. Krompir, ki je po večini za družine glavna hrana in najboljša krma za svinje, je letos skrajno slabo obrodil in ga mnogi niti nimajo za seme.

Ormož

V nedeljo, dne 12. novembra ob pol 8. uri zjutraj se vrši v dvorani Skorčič redna seja

zganemo in vplivamo na ljudstvo, naj ne služi toliko kralju Alkoholu. Čerkev, šola, društva, pa zasebniki, vsi moramo v sveto križarsko vojno zoper nepotrebno pitje »šnopsa«, banovina pa naj žganje pokupi za špirit, kot bodo to storili na Hrvaškem. — Pa kmalu, da ga ne bo zmanjkalo!

Zračenje v mrzlem času

V mrzli dobi ni zračenje nikjer in nikomur posebno prijetno. Toda to še ni izgovor, da ga radi tega enostavno opuščamo. Pozimi je zračenje celo potrebnejše nego v poletju. Poleti imamo itak navadno okna in vrata vedno na stežaj odprta. Drugače je pozimi. V prostorih navadno okna in vrata vedno na stežaj in z njim hladu. V sobah postaja zrak naravnost debel, da bi ga lahko rezali, in v takšni atmosferi doraščajo naši otroci.

Posebno se v tem pogledu greši na deželi. Ob prvem mrazu se okna zapro in se odpro, ko pokuka pomladansko sonce v sobo. Ponekod imajo celo navado, da okna obložijo z mahom ali kako podobno stvarjo, tako da je okna sploh skoraj nemogoče odpreti. Drugod si zopet naložijo na okna rož-lončnic, da že radi njih ni mogoče odpirati oken. Premaknejo jih kvečjemu za Božič, ko je v hiši glavno čiščenje. Najlepši dokaz o tem, kako redko se odpirajo okna, so v njem ležeče poginjene muhe, ki so prepevale po šipah od prvih hladnih dnevih in pa pajkova kraljestva po vseh kotih okna.

Ziveti in spat v takih mesece neprežračenih prostorih pomeni silno škodo na zdravju odraslega človeka, za otroka pa je naravnost strup. V takih sobah lahko v večini slučajev smrti radi jetike iščemo kal tej uničujoči bolezni.

KUHINJA

Omlete z jabolčnim nadevom. Sprazi kakih 6 ali 7 jabolč s sladkorjem, cimatom, limonovimi lupinami in vinom, kolikor mogoče gosto. Ko so mehka, jih pretlači skozi sito ter namazi z njimi pečene omlete.

Flančati. Vzemi na desko 1 l moke, osoli jo, deni 3 osmine smetane, 5 rumenjakov, 8 dkg sladkorja in limonovega soka ali 1/8 vina. Naredi mehkejšo testo, kakor za rezance, z nožem pogneti, je zadnje z roko malo poravnati in položi v razbeljeno maslo, da se blederumeno ocvrto.

Parjena jabolka. Deni v kozico košček presnega ali dobrega kuhanega masla in košček sladkorja. Ko se speni, prideni malo belega vina, košček cimeta in na krljičke ali na polovico razrezana olupljena jabolka. Pokrij jih dobro ter počasi pari približno četrte ure, da se zmehčajo. Potem jih pazljivo zložijo v skledo, da ostanejo krlji kolikor mogoče celi. Cimet odstrani ter daj jabolka gorka na mizo h kaki močnatni jedi ali pečenki.

Knajpov krompir. Skuhaj 6 olupljenih krompirjev v slani vodi; kuhanemu odcedi vodo, zmehčaj ga prav dobro s tolkačem ter prilij namesto odcejene vode sladkega mleka in smetane toliko, da je gosto; ko prevre je gotov.

Pečen krompir. Olupi kakih 10 do 20 krompirjev, zreži jih na precej velike kocke ter operi v mrzli vodi; odlij to vodo ter potresi krompir s soljo. V prostorno kozico pa deni 3 žlice masti, ko je dosti vroča, dodaj rezino

Preko meje je hotel

Na sprehodu pod Sv. Urbanom me je vprašal mlad mož: »Kje je najbližja pot preko meje?« Razgovorila sva se in pravil mi je:

»Mizarski pomočnik sem. Ze teden dni brez dela. Brez pare sem, nimam kam spati, nimam kaj jesti. Slišal sem, da bi mogel dobiti na oni strani delo, vsaj za hrano in stanovanje. In sem se napotil...«

Kako naj odvrnem moža od dejanja, ki bi mu prav nič ne izboljšalo položaja, ki bi mu bil celo škodljiv? —

Pozor!

Za jesen in zimo!

Zavoljo preselitve trgovine prodajam za logo po znižanih cenah, akoravno so cene zavoljo pomanjkanja volne in bombaža poskočile. Vam po lanskih cenah nudim in sicer:

PAKET SERIJA R 14—18 m, kakor obče znano dobro uporabnih ostankov barhentov in flanelov za obleke in spodnje perilo . . . . . din 128.—

REKLAMNI PAKET SERIJA K, vsebina 18—22 m boljsega flanela v najlepši sestavi, paket . . . . . din 130.—

SPECIALNI PAKET ORIGINAL KOSMOS D, z vsebino 15—18 m la barhentov in prvovrstnih flanelov za izjemno ceno . . . . . din 150.—

PAKET SERIJA Z, 3—3.20 m dobrega sukna za moško obleko, damski kostum, damski ali moški plašč in sicer: Z-1 130.—, Z-2 160.—, Z-3 200.—, Z-4 250.—, Z-5 300.— din. Pri seriji Z-1—5 Vam dovolim celo 10% popusta.

Vsak paket poštnine prosto, pri dveh ali več kapetih primeren popust.

NEODGOVARJAOČE ZAMENJAM!

Izrabite ugodno priliko in pišite takoj; navedene cene veljajo samo tako dolgo, dokler zaloga traja. — Pričakujem cenjnejega naročila in beležim s spoštovanjem

Razpošiljalnica Kosmos Maribor, Kralja Petra trg

čebule, in ko je ta rumena, jo vzemi ven, v mast pa stresi krompir, a vodo, ki se je natekla od krompirja, prej odlij. Pokrij krompir ter ga peci na precej vročem štedilniku. Medtem ga večkrat obrni, da se lepo speče in zarumeni. Ne sme ga biti v kozici več, kot da se dobro pokrije dno. Pečen je v četrte ure; ko je gotov, ga daj zraven pečenke ali samesa s solato na mizo.

Praktični nasveti

Nekaj o stenju petrolejk. Stenji petrolejk morajo biti vedno suhi, preden jih vtakneš v svetiljko. Poleg tega naj bodo dolgi samo do 30 cm. Brez smisla je imeti večje stenje. — Stenja ni treba nikdar izpirati, ker je to samo potrata časa in ne prinaša nobene koristi.

Stearinova sveča gori zelo počasi, če nasuješ okrog stenja, do tam, kjer postaja črn, plast v lin prah smlete soli.

Kako naj stoji svetilka pred teboj? Svetiloba svetiljke naj pada vedno od leve strani, svetiljka sama pa naj bo oddaljena približno pol metra od glave onega, ki bere ali piše.

Voda za pranje madežev. Dobro vodo za pranje madežev lahko vsak sam naredi. Zmešaj četrte litra vrele vode in en in pol litra salmijaka ter raztopi v tej zmesi 80 gramov dobrega mila. Tekočino hrani v steklenicah, ki so dobro zaprte. Pred uporabo tekočine dobro premešaj. Z njo nadrgni madeže in jih nato izperi v vodi.

Razložil sem mu položaj naše vojujoče se sosedje in sem mu svetoval, naj si poišče delo za silo pri kakšnem kmetu. Počaka naj. Naj veruje v boljše čase, ki prav gotovo pridejo. Naj se pretolče do pomladi in vztraja naj, kjer je doma.

Mož je obljubil, da bo skušal najti streho pri kakšnem kmetu. . . . . Odšel je — morda je našel streho, morda je ušel na ono stran, morda so ga zajeli. Morda sem mu dal vsaj drobec vere? —ko.

zelo zadela. Občine in druge javne ustanove so baje vložile intervencije za zopetno vzpostavitev vlaka.

»Dve nevesti«. Drugo nedeljo bodo igrali člani dramskega oddelka »Stoge« Golarjevo veseligr »Dve nevesti«.

Pragersko

Sokolsko društvo Pragersko na delu. Sokol Pragersko se pridno pripravlja za telovadno akademijo, katero namerava prirediti na praznik Zedinjenja dne 1. decembra.

Velike neprilike dela potnikom iz Slovenske Bistrice v Slov. Bistrico-mesto novi vozni red, ki je stopil v veljavo 28. oktobra. Mnogo vlakov je bilo ukinjenih, tako da morajo potniki čakati nad eno uro na vlak za mesto.

Upokojeni so bili na Pragerskem železniški zvaniki Paul Ferdinand, I. Zemljak, I. Šetar, Vincenc Krošl, F. Kancler, I. Detiček in Ivan Rus.

Zadnji deževni dnevi so poplavlili njive in travnike ter zadali tamošnjim posestnikom mnogo škode.

ŠIRITE „EDINOST“